

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364”(477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

Кокошко Олег Болеславович, ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ІЗ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ТВАРИНОЮ	103
Кочіашвілі Альберт Давидович, НЕПЕРЕДБАЧУВАНІ ОБСТАВИНИ В ДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	107
Перейман В'ячеслав Юрійович ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМО МАЙНО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	110
Попов Євген Олександрович, ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ТА ОЗНАК ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	113
Романовський Денис Сергійович, РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЕВАКУАЦІЮ ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ ..	117
Рябченко Вікторія Олександрівна, ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я, ПРАВО НА ОСВІТУ	119
Сауляк Руслан Володимирович, ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН В СФЕРІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА	122
Стрілець Михайло Ігорович, ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ «ФРИЛАНСУ» У ВІТЧИЗНЯНОМУ ПРАВОВОМУ ПОЛІ	125
Халдай Ілля Віталійович, ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ТА ГОСПОДАРСЬКИМ КОДЕКСАМИ УКРАЇНИ	128
Шайхет Олена Петрівна, ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	132

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Берназ Вікторія Петрівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДІЛУ СПІЛЬНОГО МАЙНА МІЖ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ ТА ІНОЗЕМЦЯМИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ	136
---	-----

3. Identification and verification URL: <https://www.grcworldforums.com/privacy-and-technology/identifying-verifying-and-authenticating-customers-in-banking/70.article>

4. Про затвердження Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства : постанова КМУ від 27 грудня 2017 р. № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2017-%D0%BF#Text>

Кокошко Олег Болеславович,

аспірант кафедри приватного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ІЗ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ТВАРИНОЮ

Кожного року зростає кількість випадків завдання шкоди тваринами, що породжує питання про її відшкодування. Зобов'язання із відшкодування шкоди, завданої твариною, завдячують своєму походженню римським юристам. При цьому у романо-германській правовій сім'ї становлення та розвиток даних зобов'язань відбувалося під впливом права Стародавнього Риму. Особливе значення набула римська правова доктрина, яка була відтворена у працях римських юристів, упорядкованих у Дигестах Юстиніана, зокрема у Д. 9. 1. 1-5.

Правова доктрина щодо правового регулювання цього делікту встановила такі правила для відшкодування шкоди: 1) тварина позбавлена розуму, тому вона не може діяти протиправно; 2) причиною завдання шкоди є протиправна поведінка власника тварини; 3) право на позовний захист належало потерпілій особі; 4) було встановлено спадкове правонаступництво заявлення вимоги про відшкодування шкоди; 5) суб'єктом відповідальності визнавалася особа, яка володіла твариною на момент звернення з позовом, а не на момент завдання шкоди твариною, тому обов'язок відшкодувати шкоду, завдану твариною покладался також на осіб, які набули право власності на неї у порядку спадкування; 6) вина володільця тварини мала значення для застосування потерпілим вимоги про відшкодування шкоди, де вина

полягала у поведінці володільця, що спричинила особливе збудження тварини; 7) за відсутності вини володільця тварини потерпілий мав право заявити одну з двох вимог на вибір: а) передати йому тварину живою; б) відшкодувати шкоду; 8) якщо на момент звернення з позовом тварина було мертва, то потерпіла особа мала право вимагати лише відшкодування шкоди [1, с. 163-164, 176].

На засадах римської правової доктрини про правовий механізм відшкодування шкоди, завданої твариною, ґрунтується сучасна концепція деліктних зобов'язань країн романо-германської правової сім'ї, а також країн, які тяжіють до неї. Зокрема у правових джерелах окремих країн зазначено:

1) відповідно до ст. 1411 ЦК Молдови власник тварини або особа, яка використовує її під час роботи, відповідає за шкоду, завдану твариною, незалежно від того, чи знаходилася вона під їх наглядом чи втекла з-під нагляду. Обов'язок відшкодування не настає, якщо шкода завдана домашньою твариною, призначеною для здійснення професійної, підприємницької діяльності або для отримання коштів на утримання власника, і при цьому власник виявляв належну турботу пригляді за твариною, або якщо шкода все одно виникла б і при прояві подібного піклування (ч. 1); особа, яка взяла на себе обов'язок нагляду за твариною на підставі договору, укладеного з його власником, відповідає за шкоду, завдану твариною, якщо не доведе, що шкода виникла не з її вини (ч. 20) [2];

2) у ЦК Латвійської республіки закріплено такі правила про відшкодування шкоди, завданої твариною: а) за шкоду, завдану домашньою твариною або лісовим звіром, відповідає власник тварини або звіра, якщо він не доведе, що ним були вжиті всі необхідні за цих обставин заходи безпеки або що шкода була б завдана, незважаючи на всі заходи безпеки (ст. 2364); б) не має суттєвого значення, чи завдано шкоди в результаті жвавості, переляку чи пориву дикості тварини чи звіра та чи завдали її тварина чи звір прямо чи опосередковано (ст. 2365); в) якщо власник тварини чи звіра, який завдав шкоди, доручив його наглядачеві чи сторожу, то останній відповідає за всю шкоду, але у власника відповідальність настає лише разі неспроможності сторожа (ст. 2367); г) якщо причиною виникнення шкоди стало те, що будь-яка третя особа дражила тварину чи звіра, або те, що наглядач над ним не виявив достатньої уважності, то обов'язок відшкодування шкоди покладається на цю особу (ст. 2368) [3];

3) згідно ст. 2052 ЦК Італії власник тварини або будь-яка особа, яка користується нею протягом певного часу, несе відповідальність за шкоду, завдану твариною, незалежно від того, чи була вона під його опікою, чи була втрачена чи втекла, якщо це не доведено випадковими обставинами [4];

4) ЦК Іспанії у ст. 1905 передбачає, що власник тварини або той, хто її використовує, несе відповідальність за завдані нею збитки, навіть тоді, якщо вона втече або буде втрачена. Ця відповідальність припиняється лише у випадку, якщо шкода виникла внаслідок непереборної сили або з вини особи, яка її зазнала [5];

5) відповідно до ЦК Франції ст. 1243 (у редакції 01.10.2016 р.) власник тварини або особа, яка нею користується, відповідає за шкоду, завдану твариною, незалежно від того, чи перебувала тварина у нього, чи вона була втрачена чи втекла [6];

6) відповідно до ЦК України шкода, завдана твариною, відшкодовується її володільцем на загальних підставах статей 1166 і 1167, тобто на засадах його вини. При цьому, законодавець встановив спеціальні підстави відповідальності, незалежно від вини володільця тварини, якщо шкода завдана тваринами, віднесеними до джерела підвищеної небезпеки (ст. 1187 ЦК України) [7];

7) у ст. 718 ЦК Японії встановлено обов'язок відшкодувати шкоду, завдану твариною іншим особам, для власника тварини за наявності його вини, а також особи, яка від імені власника доглядає за твариною [8];

8) дуже детально здійснено правове регулювання механізму відшкодування шкоди, завданої твариною у ЦК Китаю (статті 1245-1250): а) відповідальність настає для власника тварини, зокрема розплідника, володільця, зоопарку, за наявності їх вини; б) обставинами для звільнення чи зменшення відповідальності є умисел та груба необережність потерпілого; в) якщо шкода завдана небезпечними тваринами, зокрема агресивними собаками, яких заборонено розводити, розплідник тварин або їх володілець несуть відповідальність незалежно від своєї вини [9].

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що правове регулювання відшкодування шкоди, завданої твариною, у Молдові, Латвії, Іспанії, Італії, Франції, Україні, Японії, Китаї мають низку схожих правил щодо суб'єкта відповідальності, значення вини, форми виявлення протиправного характеру поведінки володільця тварини,

обставин для звільнення від цивільно-правової відповідальності. Це дозволяє стверджувати про наявність впливу правової доктрини деліктного права Стародавнього Риму на становлення та розвиток зобов'язань із відшкодування шкоди, завданої твариною, у країнах романо-германської правової сім'ї та країн, що тяжіють до неї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринько С. Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція : монографія / за наук. ред. Є. О. Харитоновна. Хмельницький : ХУУП, 2012. 724 с.
2. Codul Civil al Republicii Moldova din 06-06-2002 № 1107. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125043&lang=ro
3. Latvijas Republikas Civillikums. 28.01.1937. URL: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/latvijas-civilkodekss>
4. Codice Civile Italiano. (Regio Decreto 16 marzo 1942, n. 262) Presentiamo il testo del codice civile aggiornato con le ultime modifiche legislative apportate, da ultimo, dal D. Lgs. 31 ottobre 2024, n. 164. URL: <https://www.altalex.com/documents/news/2014/02/19/dei-fatti-illeciti>
5. Código Civil Español de 24 de julio de 1889 . URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763>
6. Code civil Français 25 mars 1804. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
8. 動物による事故における飼い主の責任. 27.04.1896. URL: <https://www.konishilaw.jp/column/8658/>
9. 第九章 饲养动物损害责任 (侵权责任). 28.05.2020. URL: <https://www.zcfsjy.com/info/363>